Historický vývoj a činnost muzea v Třešti

DANA NOVÁKOVÁ

1. Historie muzea od založení do současnosti

1.1. Vznik muzea, období do r. 1947

Ve srovnání s ostatními muzei v naší vlasti vzniká muzeum v Třešti poměrně pozdě. Zatímco rozkvět muzejnictví a zakládání muzejních spolků můžeme pozorovat především koncem minulého století a počátkem století dvacátého, v Třešti se tak stává až v roce 1934.[1]

O založení se uvažovalo již počátkem století, pro nedostatek zájmu a z důvodu absence vhodných prostor k uskutečnění tehdy nedošlo. Nový podnět pro založení dala místní sokolská výstava při příležitosti 40 let trvání tělovýchovné jednoty, a proto v roce 1933 bylo započato se sběrem sbírkových předmětů.

Dne 26. 7. 1933 byl zvolen přípravný výbor pro založení muzea. Jeho předsedou se stal Rudolf Krebs. 25. 8. 1933 schválil Zemský úřad v Brně spolkové stanovy a na základě tohoto výměru ze dne 5. 10. 1933 č. j. 39204/V-13 se konala 12. 11. 1933 v kavárně Republika v Třešti ustavující valná hromada muzejního spolku.[2] Byli na ní zvoleni první činovníci, a to - předseda Rudolf Krebs, jednatel Jan Kovařík, správce sbírek František Liška, pokladník Josef Janák.[3] Muzejní spolek se stal zakladatelem a udržovatelem muzea, obstarával správu, program i veškerou činnost této instituce. Pro svou práci si vytyčil heslo "Památce našich předků - nám a budoucím pro poučení". Hned po svém ustavení se obrátil na místní občany s výzvou o poskytnutí dalších sbírkových předmětů, které se staly základem muzejní sbírky. Výzva se setkala s nebývalým ohlasem a počet předmětů se natolik rozrostl, že bylo možné uvažovat o otevření vlastního muzea. Stalo se tak 11. 11. 1934, kdy bylo muzeum slavnostně otevřeno pro veřejnost. Pro tyto účely byly vyčleněny dvě místnosti městského domu č. 18 na tehdejším Masarykově náměstí. Otevření předcházela slavnostní akademie v kavárně Republika.

V roce 1934 se spolek přihlašuje za člena Svazu československých muzeí a 10. června téhož roku muzejní rada tohoto Svazu třešťský spolek za člena přijala. Zaslala do Třeště stanovy spolku a vyšlá čísla muzejního časopisu Obzor a stanovila roční členský příspěvek na 40 Kč.[4]

Správcem se stal dobrovolný pracovník Fr. Liška. Pro veřejnost bylo muzeum otevřeno pravidelně každou neděli a svátek od 10 do 12 hodin od dubna do října. Pro cizí a nehlášené návštěvníky byl přístup kdykoliv na požádání. Vstupné činilo pro dospělé 1 Kč, pro děti 50 hal., pro žáky při hromadných návštěvách byla stanovena částka 20 hal. a nemajetní měli vstup volný.

Finanční situace muzejního spolku a muzea nebyla příliš uspokojivá. Město pro nedostatek finančních prostředků dávalo spolku jen členský příspěvek 20 Kč ročně a poskytovalo zdarma elektrické osvětlení. Budova muzea náležela městu. V letech 1934 - 1937 byl za dvě místnosti a skladiště placen muzejním spolkem nájem 200 Kč ročně, od roku 1938 byly místnosti propůjčeny zdarma. Od okresu se muzeu nedostalo žádné podpory a ani státní subvence nebyla poskytnuta.

Osobní výdaje při činnosti nebyly žádné, protože činovníci muzea i spolku pracovali bez jakéhokoliv nároku na odměnu. Věcné náklady byly hrazeny především ze vstupného, z členských příspěvků, které činily 5 Kč ročně, a z darů. Místní Cyrilometodějská záložna např. podporovala muzeum koncem 30. let každoročně částkou 100 Kč. Přesto ale příjmy, které muzeum mělo, dostačovaly pouze na udržování stávajícího stavu a neumožňovaly další podstatnější rozkvět.

Výdaje a finanční náklady muzea v letech 1933 - 1939

1933/34	1 181,— Kč	1937	802,60 Kč
1935	706,80 Kč	1938	257,10 Kč
1936	621,65 Kč	1939	237,60 Kč

5

V budově č. 18 setrvalo muzeum po dobu do okupace i v období 2. světové války. Bylo zřejmé, že prostorové podmínky jsou zcela nevyhovující, ovšem na jiné řešení ze zmíněných důvodů nebylo možné pomýšlet.

Doba okupace se činnosti muzea příliš nedotkla, dochází pouze k předání několika desítek předmětů, především s legionářskou tématikou, německému gestapu. Činnost ožívá znovu brzy po válce. Otázka nových prostor se ozývá nyní stále naléhavěji. Jako řešení se jeví uvolněný místní zámek po šlechtické rodině Sternbachů v roce 1947.

1.2. Období existence městského muzea v letech 1947 - 1971

V říjnu 1947 podle rozhodnutí místního národního výboru dostalo muzeum přiděleno 7 místností v I. poschodí zámku, kam byly sbírky postupně přestěhovány. Stěhování se uskutečnilo za pomocí členů výboru muzejního spolku a především žákyň obecné a měšťanské školy za vedení ředitele. Částečně vypomohli i učňové, ubytovaní v dalších místnostech zámku. Všechny práce byly vykonány zdarma.

V průběhu let 1947 - 1949 probíhala nová instalace muzea za spolupráce spolkového výboru. Muzeum bylo v té době návštěvníkům nepřístupno, pouze místním rodákům, kteří svými finančními dary přispěli na značné výlohy, byl umožněn příležitostně vstup. Ke znovuotevření muzea dochází v květnu roku 1950.

Svoji činnost nadále vyvíjí i muzejní spolek, který svolává 29. 6. 1950 valnou hromadu za účelem doplňovacích voleb. Již v následujícím roce ale svoji činnost končí a podle

původní dohody o zrušení spolku je veškerý sbírkový fond a muzejní majetek předán do správy Místnímu národnímu výboru v Třešti.

Po celá padesátá léta bylo třešťské muzeum muzeem městským a udržovalo těsné kontakty s okresním muzeem v Telči, kde byl tehdy správcem a ředitelem Richard Radil. Muzejní sbírky v Třešti nadále spravoval F. Liška, který byl nyní zaměstnán na částečný úvazek 9 hodin týdně a za svoji práci pobíral měsíčně odměnu 53 Kč.

Po přesídlení muzea do zámecké budovy se podmínky na čas zlepšily a z počátku vyhovovaly muzejní práci. Muzeum bylo otevřeno vždy od dubna do konce října, případně déle podle příznivosti počasí, každou neděli od 9 do 12 hodin.

V těchto letech se poněkud zlepšila i finanční situace muzea. V roce 1947 dostává např. subvenci 1500 Kč, v roce 1952 bylo Místním národním výborem v Třešti poskytnuto 3720 Kč, v roce 1953 dokonce 6400 Kč.[6] Práce muzea byla kladně hodnocena zvláště po znovuotevření. V roce 1951 se mu dostává pochvalného poděkování od světové komise MNV Třešť.

V dubnu 1959 byl správou muzea pověřen Jan Kovařík, tehdejší předseda muzejního kroužku, který se ustavil po zániku muzejního spolku. Původní správce, který tuto funkci zastával od založení muzea, odstoupil z důvodu vysokého stáří a onemocnění. Jan Kovařík byl zaměstnán na necelý úvazek jako okresní archivář, v muzeu pracoval dobrovolně za 50 Kč měsíčně. Za nového správce dochází k novému uspořádání sbírek, zřízení depozitáře, bohatá je i činnost prezentační a kulturně osvětová. V roce 1960 je při muzeu zřízena i obrazová galerie.

V souvislosti s požadavkem na nové prostory pro muzeum se v roce 1959 objevuje i potřeba jednoho pracovníka alespoň na poloviční úvazek a dostatečného finančního zajištění.

10. 6. 1960 vydává Rada MěNV v Třešti na základě vládního usnesení Organizační řád muzea. Tato organizace je zařazena jako zálohová a příjmy a výdaje muzea jsou součástí rozpočtu MěNV. Výbor poskytoval muzeu i prostředky na drobný nákup formou provozní zálohy. Počet zaměstnanců se řídil plánem práce, jehož směrnice stanovilo plénum MěNV. V Organizačním řádu bylo zároveň zakotveno, že městské muzeum pracuje v souladu s plánem sítě muzeí okresu Jihlava, vzniklého po územní reorganizaci v roce 1960. Po stránce odborné se muzeum v Třešti opíralo o Oblastní muzeum Vysočiny v Jihlavě. Skutečně v letech 1961 a 1962 byla ze strany jihlavského muzea poskytována metodická pomoc, především v oblasti úpravy sbírek, evidence a uspořádání expozic.

V květnu 1961 byla v Třešti uskutečněna pracovníky Oblastního muzea Vysočiny v Jihlavě beseda s občany, kde mělo být dohodnuto, zda má být zdejší muzeum nadále městské nebo specializované. Při besedě nebyl učiněn závěr, ale po projednání muzejním kroužkem a Radou MěNV bylo rozhodnuto, aby místní muzeum bylo nadále spravováno jako městské.[7]

Ve dnech 26. - 27. 10. 1961 pak provedla okresní kulturní komise průzkum třešťského muzea a do závěrů sdělila: "Komise navrhuje, aby muzeum v Třešti nebylo pojato do muzejní sítě, aby bylo zrušeno a sbírky převedeny do Oblastního muzea v Jihlavě. Muzeum v nynějším místě nemá své opodstatnění. Národní výbor nemá zájem o jeho další vývoj. Z dosavadního sbírkového fondu by nebylo možno vytvořit vlastivědnou ani jinou specializovanou expozici."[8]

K uskutečnění nakonec nedošlo a koncem roku 1961 byly schváleny kulturní komisí a Radou MěNV v Třešti návrhy nového Organizačního řádu pro muzeum Třešť, které

zpracoval tehdejší ředitel Oblastního muzea Vysočiny v Jihlavě Arnošt Kába. Od 1. 7. 1963 přešlo třešťské muzeum na základě rozhodnutí ONV Jihlava pod Oblastní muzeum Vysočiny v Jihlavě. Náhled nadřízených orgánů, částečně ani některých pracovníků muzea v Jihlavě, se nijak nezlepšil. Otázka další existence tohoto malého muzea v Třešti se řešila i v letech následujících.

V roce 1964 byla tato otázka opět aktuální. Po zrušení Okresního archívu v Třešti navrhuje Oblastní muzeum Vysočiny v Jihlavě, aby došlo i k uzavření třešťského muzea, a to po celou dobu oprav zámecké budovy.

Školská a kulturní komise a Rada MěNV v Třešti s těmito návrhy okresu a jihlavského muzea nesouhlasily a rovněž místní obyvatelstvo bylo proti zrušení. Obavy o osud muzea se objevil i v zápisech městské kroniky: "Naše muzeum prošlo již několika organizačními náměty. Mělo být také spolu s archívem přeneseno do Jihlavy a Telče, což přirozeně narazilo na odpor občanstva a zdejších činitelů. Výsledek je, že v žádném rozpočtu se nepočítá s udržováním, provozem a rozvojem muzea . . ."[9]

V polovině 60. let se vztahy s Oblastním muzeem Vysočiny v Jihlavě ještě více zhoršily. Dle zprávy o činnosti za rok 1964 převzalo jihlavské muzeum do své správy pouze nevyčerpaný rozpočtový příděl třešťského muzea, ale odmítlo poskytnout finanční úhradu na nejnutnější potřeby spojené s provozem a od 1. 7. 1963 pozastavilo i odměnu muzejnímu pracovníkovi.[10]

Přes tyto těžkosti pracovalo malé muzeum dále, i když ve ztížených podmínkách a zcela obhájilo svoji existenci. Svědčí o tom i dosti vysoká návštěvnost v těchto letech - v roce 1963 - 1211 osob, 1964 - 1010, v roce 1965 dokonce 2218 návštěvníků.[11] Aktivně pracuje v tomto období i muzejní kroužek.

V roce 1966 dochází k jistému uklidnění situace, finanční podpora ani odměna dobrovolnému pracovníkovi ale nebyla v tomto roce ani v letech následujících ze strany Muzea Vysočiny v Jihlavě poskytována.[12]

V letech 1967 - 1968 bylo místní muzeum pro veřejnost uzavřeno z důvodu onemocnění správce sbírek Jana Kovaříka a v souvislosti se zřizováním přírodovědného depozitáře jihlavského muzea v areálu zámku.

V roce 1967 dochází k oficiálnímu jednání s Radou MěNV v Třešti, při kterém byly muzeu přiděleny další místnosti v zámku.

Také v roce 1969 bylo muzeum uzavřeno, protože v nových prostorách byla prováděna nejnutnější údržba a rozvod elektřiny. Celkový stav zámecké budovy se ale stále zhoršoval. V roce 1970 i přes některé potíže bylo muzeum v květnových dnech znovu zpřístupněno, avšak koncem roku pro nebezpečný havarijní stav došlo k celkovému uzavření zámku.

Aktuální se v této době stává i otázka nového pracovníka pro zdejší muzeum, neboť dosavadní pro svůj pokročilý věk a oční vadu nemohl již plně zvládat úkoly spojené s údržbou a ochranou sbírek.

Koncem 60. let se zásadně změnil i vzájemný vztah mezi Muzeem Vysočiny v Jihlavě a Městským muzeem v Třešti. Již v roce 1966 se zvažovala možnost převzít muzeum v Třešti jako pobočku muzea v Jihlavě. Plán i Organizační řád Muzea Vysočiny, kde bylo třešťské muzeum již začleněno, schválila dokonce 3. 5. 1967 i Rada ONV v Jihlavě, k uskutečnění však nedošlo z důvodu nedořešených vztahů v další pobočce v Telči, která v letech 1966 - 1968 byla v kritickém stavu a bylo nutno provést v oblasti právní a organizační vyjasnění vztahů s MěNV Telč. Nebylo proto vhodné situaci komplikovat převzetím další pobočky v Třešti.

K obnovení otázky a jejímu řešení dochází až v roce 1969. Tehdejší ředitel Muzea Vysočiny v Jihlavě dr. Fr. Hoffmann do problému zainteresoval vedle ONV Jihlava MěNV Třešť, závod Interiér Třešť a muzeologické oddělení Moravského muzea v Brně a připravil podmínky, za kterých by mohlo dojít k převzetí muzea v Třešti jako pobočky. Podmínkou byl mimo jiné i závazek ONV k zajištění obsazení pobočky jedním odborným pracovníkem a pomocnou sílou, zvýšení roční dotace muzea v Jihlavě o 50 000 Kčs na úhradu provozu pobočky, urychlení stavebních prací při rekonstrukci zámku, kde mělo muzeum v dalších letech působit. Určité závazky vzal na sebe i dřevozpracující závod Interiér, který měl zájem na tom, aby místní muzeum plnilo částečně funkci dokumentačního a propagačního centra pro tento závod. Muzeum v Třešti se naopak zavázalo k tomu, že svoji činnost bude dále zaměřovat na sbírkotvornou oblast, přípravu návrhů na využití zámecké budovy a práci s veřejností.[13]

V květnu 1969 Rada MěNV v Třešti s tímto návrhem souhlasila a 29. září téhož roku se sešli zástupci všech zúčastněných stran, aby konkretizovali podmínky převzetí.[14]

Zřízení pobočky se mělo uskutečnit dnem 1. 1. 1970, v průběhu roku 1969 však KNV v Brně nepotvrdil schválení pracovních sil pro pobočku v Třešti, proto se záměr uskutečnil až v roce 1971. Dnem 15. 8. 1971 začal v muzeu Třešť pracovat nový pracovník, převedený z muzea v Jihlavě - Stanislav Potěšil - a v historii třešťského muzea začalo nové období.

1.3 Třešťské muzeum pobočkou Muzea Vysočiny v Jihlavě (1971 - 1981)

Podle dohody mezi muzeem v Třešti a Muzeem Vysočiny v Jihlavě bylo stanoveno, že příchodem nového stálého pracovníka bude zahájena revize a inventura sbírkového fondu a po jejich dokončení bude pobočka převzata oficiálně. Výsledkem revize byla zpráva z 29. 3. 1973, podrobně postihující stav pobočky. Součástí byl i návrh dalších opatření, týkajících se převzetí. Oficiálně se tak stalo až 1. 7. 1974 na základě smlouvy mezi MěNV Třešť a Muzeem Vysočiny v Jihlavě č. j. 638/74-Va/63. Ve smlouvě se mimo jiné uvádí, že "... k převzetí muzea dochází pro společensky závažnou místní tématiku, kterou nelze zajistit bez přímé péče muzea vyššího typu, dosavadní vývoj a stav již neodpovídal objektivním potřebám funkce muzejního zařízení." Oficiální název muzea v Třešti byl stanoven "Muzeum Vysočiny v Jihlavě, pobočka Třešť".[15]

Na základě smlouvy bylo ujednáno, že Muzeum Vysočiny (dále též MV) v Jihlavě zajistí mimo jiné péči o sbírkové fondy, personální vybavení muzea, bude hradit náklady pobočky, poskytovat metodickou pomoc, provádět kontrolní činnost a po dokončení oprav zámku vybuduje novou expozici. MěNV Třešť se zavázal k zajištění oprav budovy zámku, následnou údržbu a spolupráci při osvětovém využití muzejních expozic.

V průběhu roku 1973 se uskutečnilo i jednání o postupu stavebních prací na zámku. Stalo se tak 1. 8. 1973, kdy bylo konstatováno, že práce se začínají opožďovat proti původnímu plánu. Ze strany muzea byl vznesen požadavek na vybudování bezpečnostního zařízení v objektu.[16]

Po dobu oprav zámku byla činnost muzejního pracovníka zaměřena na evidenční práce, přípravu libreta a scénáře pro nové expozice, práce v depozitářích, sbírkotvornou činnost a propagaci muzea alespoň ve vývěsních skříňkách, místním tisku a rozhlasových relacích. Pracovník se zapojuje i do vědeckovýzkumné činnosti.

Městský národní výbor poskytoval průběžně pracovníkovi pobočky i Muzeu Vysočiny v Jihlavě informace o průběhu adaptace budovy a zval zástupce k jednání, avšak práce se

neustále protahovaly a kromě dílčích úprav (oprava střech, nová krytina ap.) ani v roce 1979 nedošlo k podstatnějším změnám v generální opravě.[17]

Velice aktuální se stává v této době otázka ochrany sbírkového fondu. V roce 1980 byl zpracován vedením Muzea Vysočiny v Jihlavě "Plán opatření k ochraně sbírkových předmětů, objektů a poboček", do kterého byla zahrnuta i Třešť.

Koncem dubna 1981 odešel dosavadní pracovník St. Potěšil do důchodu a pracoval v pobočce na snížený pracovní úvazek 1 - 2 dny v týdnu. Nedlouho po svém odchodu do důchodu umírá. Činnost muzea v Třešti se na čas zastavuje.

1.4. Období útlumu činnosti muzea v Třešti (1981 - 1987)

Na základě vzniklé situace po úmrtí vedoucího pobočky, kdy stále dlouhodobě probíhaly stavební úpravy zámku, při kterých byl sbírkový fond ohrožen a nebyl dostatečně zabezpečen proti zcizení a poškození, došlo vedení MV v Jihlavě k závěru vypovědět MěNV v Třešti smlouvu č. j. 638/74 - Va/63 z roku 1974 o převzetí pobočky. K tomuto kroku došlo po zralé úvaze a zvážení situace, kdy nedostatek finančních prostředků na opravu zámecké budovy zdaleka neskýtal naději na brzké řešení. Zároveň předložilo návrh dalšího postupu na záchranu muzejních předmětů. Objevil se zde naléhavý požadavek náhradních, bezpečnostně zajištěných prostor, suchých, bezprašných a větratelných tak, aby odpovídaly základním zásadám ochrany národního majetku. Vedení muzea nadále nabízelo metodickou pomoc svých pracovníků, kteří by byli nápomocni při dalším odborném zpracování sbírek. Navrhlo, aby situace byla prozatím řešena pracovníkem na zkrácený pracovní úvazek, který by v nových prostorách zajišťoval nezbytné práce do doby dokončení stavebních prací na zámku.[18]

Tato vážná situace i otázka bezprostředního ohrožení sbírkového fondu byla tématem i několika úředních jednání v průběhu roku 1982. Bylo rozhodnuto prozatím nestěhovat fond ze zámku úplně, ale jen přesunout do prostor, kde nebudou prováděny stavební úpravy. Byly zakoupeny regály a dohodnuty řemeslnické práce.[19]

V roce 1983 však dochází ke zvratu vývoje v okamžiku, kdy budova zámku byla převedena do správy Československé akademie věd v Praze (obor lesnictví), která objekt na vlastní náklady rekonstruuje a využije pro vlastní účely. Bylo nezbytné muzeum a sbírkové předměty z tohoto objektu vystěhovat.[20]

7. 6. 1984 bylo svoláno na MěNV v Třešti nové jednání za přítomnosti zástupců odboru kultury ONV, Muzea Vysočiny a MěNV Třešť, kde byl projednán postup stěhování i další perspektivy muzea. Nové přidělené prostory na náměstí v domech č. 104/105 již tehdy byly označeny jako přechodné a depozitární. Byl předložen návrh, aby práce probíhaly ve dvou etapách. První etapa - vystěhování fondu ze zámku, uložení v nových prostorách a provedení selekce sbírek s termínem ukončení do konce července 1984. Druhá etapa - zajištění znovupřevzetí sbírkového fondu do Muzea Vysočiny v Jihlavě.[21]

V průběhu roku 1984 probíhalo stěhování sbírek do nových prostor. Poslední vůz se sbírkami byl přepraven 9. 8. 1984 a vedle pracovníků muzea v Jihlavě se na stěhování podíleli i členové památkového aktivu.[22]

Přestěhováním sbírek skončila další etapa v historii třešťského muzea. Odborné pracoviště zde bylo zrušeno v souvislosti se snížením počtu pracovníků muzea a v důsledku vypovězení smlouvy. Fond přestal být užíván ke kulturně výchovné práci i k jiné prezentaci. V evidenci a uložení sbírek došlo vlivem stěhování ke značným změnám. Ostraha

fondu byla v následujícím období zajišťována ze strany národního výboru členem památkového aktivu Karlem Brázdou, namátkově rovněž pracovníky MV. Tento stav zůstal nezměněn až do roku 1987.

1.5. Současnost muzea v Třešti (1987 - 1992)

V roce 1987 byla znovu obnovena otázka třešťského muzea. Z iniciativy Muzea Vysočiny v Jihlavě byl podán návrh na vyřešení legislativních a majetkoprávních otázek správy muzea v Třešti a využití sbírek ke kulturním a výchovným účelům. Návrh vyvolal ohlas a dne 18. 1. 1988 se sešli v Třešti zástupci MěNV, ředitel MV a členové památkového aktivu. Z jednání byl učiněn závěr, že počínaje únorem 1988 budou dva pracovníci muzea v Jihlavě a dva pracovníci vyčlenění národním výborem provádět inventarizaci sbírkového fondu s cílem zjistit stav sbírek a celistvost fondů po předcházejícím období. Revize proběhla v průběhu roku, ale závěry byly vcelku neuspokojivé. Poukázaly na značné nedostatky a bohužel i následky dosavadního špatného uložení fondu, jeho mnohanásobného stěhování a nedůsledného odstraňování závad v evidenčních pracích.

Revizní zpráva a výsledky inventarizace byly konzultovány i s pracovníky metodicko-muzeologického oddělení Moravského muzea v Brně. Toto oddělení svým dopisem ze dne 30. 8. 1988 podpořilo závěry revize a poukázalo na nutnost neodkladného řešení kritické situace.[23]

Současné uložení sbírek se ukazovalo stále více a více jako nevyhovující. Situace se vyhrotila po poškození zámků v přízemních prostorách a vniknutí do objektů v září 1988. Byla provedena částečná náprava a pořízení nových zámků a dočasným zvýšením ostrahy obvodním oddělením VB.[24]

29. 11. 1988 proběhlo v Jihlavě jednání zástupců jednotlivých kulturních institucí, zabývajících se otázkou třešťského muzea, jehož výsledkem bylo rozhodnutí, že podle platných směrnic č. j. 298/88-Ta/74 přechází sbírkový fond znovu do správy a organizační struktury Muzea Vysočiny v Jihlavě, a to dnem 1. 2. 1989, kdy bude zřízeno v Třešti detašované pracoviště a nastoupí nový pracovník na částečný pracovní úvazek. Stal se jím Jan Kessler, dlouholetý pracovník v oblasti kultury, který přispěl k zahájení konzolidace v místním muzeu. Dle dohody byla znovu zahájena fyzická inventura s následnou katalogizací a kategorizací sbírek. Bylo nutné odstranit nejožehavější problémy po několikaleté absenci činnosti a uvést do pořádku závažné nedostatky z minulých let. Došlo k částečnému přestěhování sbírek z nevyhovujících prostor z dvorního traktu budovy do lépe zabezpečených místností, byla zahájena nově i sbírkotvorná činnost.[25]

Při jednání 29. 11. 1988 byla řešena i otázka další perspektivy muzea v Třešti. Bylo navrženo přidělit pro potřeby této instituce dvorní trakt současného národního výboru v podobě jednopodlažní budovy č. 20, která by plně pokryla potřeby muzea. Bylo však nutné počítat s rozsáhlou úpravou objektu. Muzeum Vysočiny v Jihlavě zpracovalo v průběhu roku 1989 návrh stavebních úprav, expoziční záměr i harmonogram postupu prací. Finanční nároky na rekonstrukci budovy ale postupem času vzrostly na více jak 2 milióny Kčs, což mělo za následek, že po určité době bylo od těchto plánů ze strany odboru kultury ONV v Jihlavě upuštěno.[26]

K opětovnému jednání došlo i v roce 1990, kde se účastnili i zástupci nově vzniklých politických stran a hnutí - Občanského fóra a Strany zelených a dále odboru kultury ONV, MV a MěNV v Třešti. Znovu se zvažovala možnost přidělení nových prostor místnímu

muzeu, avšak ke konkrétním závěrům nedošlo. Otázku třešťského muzea chtěla Strana zelených řešit radikálně, proto se tato problematika objevila i v jejich volebním programu ve volbách v roce 1990: "... budeme usilovat o to, aby třešťské muzeum mělo svou stálou expozici, čímž by se již od dětských let pěstoval v občanech pocit sounáležitosti a hrdosti na město a okolí, ve kterém žijí".[27]

Bohužel k podstatným změnám nedošlo ani v letech následujících. V průběhu roku 1991 se objevila naděje řešit otázku muzea v souvislosti s budováním pamětní síně a rodného domu třešťského rodáka a ekonoma světového významu Josefa Aloise Schumpetera za účasti zahraničního kapitálu. Muzeu měly být v původním záměru přiděleny prostory pro vybudování depozitářů i nových expozic, avšak ani tento projekt nebyl realizující firmou Hotelinvest Praha schválen.[28]

Otázka třešťského muzea zůstává nadále nevyřešena. V současnosti se zvažují další varianty, jako např. rekonstrukce stávajících prostor, kde se muzeum nyní nachází, ale ani toto řešení není zřejmě poslední, neboť se opět objevily potíže ve vlastnických vztazích, ale především potíže finanční.

2. Problematika sbírkového fondu

2.1. Vznik, tvorba a doplňování fondu

Dříve než městské muzeum v Třešti zahájilo v roce 1934 svoji práci, více jak rok před tím probíhala sbírkotvorná činnost. Členové přípravného výboru muzejního spolku nashromáždili ještě před jeho založením v červenci roku 1933 kolem 459 předmětů a po výzvě místnímu obyvatelstvu o přispění do sbírek muzea bylo koncem roku 1933 získáno již 677 inventárních čísel.[29]

V roce 1933 byla proto založena první přírůstková kniha, která sloužila až do roku 1972. Sběr předmětů není v této knize doložen v letech 1969 a 1970. Druhá přírůstková kniha obsahuje přírůstky od roku 1973 dosud a nejsou v ní zachycena léta 1981 - 1989, doba, kdy v pobočce nepracoval trvale žádný pracovník.[30]

V prvních letech existence muzea byl nárůst sbírkových předmětů velký, v roce 1934 dokonce dosáhl čísla 1574 předmětů, postupem let ale poněkud klesal. Příliv nových sbírek se však nezastavil ani během druhé světové války, i když byl podstatně nižší (10 až 134 položek ročně), svědčil o tom, že ani v tak složité době obyvatelstvo na muzeum nezapomínalo.[31]

Spolková činnost ožila hned po skončení okupace, což se v muzeu projevilo i nárůstem nových sbírek. V letech 1946 - 1981 se počet přírůstků pohyboval od 50 do 508 položek ročně. V roce 1989 se sběr opět znovu rozbíhá, i když zprvu v omezené míře (1990 - 59 položek, 1991 - 137).[32]

Pokud se týká obsahového složení sbírkového fondu muzea, vedle několika desítek předmětů s nižší muzejní hodnotou, které byly shromážděny především v prvních letech činnosti, vlastní městské muzeum i řadu cenných kolekcí, které byly získávány v průběhu let. Mezi nejvýznamnější patří např. písemnosti místních cechů a spolků, předměty dokládající místní textilní a sirkařský průmysl, dokumenty tehdy značně aktivního dělnického a družstevního hnutí, několik desítek předmětů, zachycujících tragické události v květnu 1945 v Třešti.[33] Muzeum vlastní i několik souborných kolekcí místních rodáků a pak především rozsáhlý soubor betlémových figurek ze dřeva i papíru. Právě betlémy zařadily Třešťsko mezi nejvýznamnější oblasti betlémářství v naší republice.[34]

Fond muzea nemalou měrou obohatil i konfiskovaný majetek místní šlechtické rodiny Sternbachů[35] a počátkem 60. let, kdy vzniká při muzeu obrazová galerie, byl fond rozšířen i o výtvarná díla především místních rodáků. V současné době se sbírkotvorná činnost muzea zaměřuje na systematické získávání ucelených kompletů z různých oblastí (řemesla, bydlení, pozůstalosti, činnost spolků ap.)

Sběrný rozsah městského muzea se od počátku pohyboval v regionu bývalého soudního okresu Třešť a navazoval na činnost sousedních muzeí v Telči, Počátkách, Žirovnici, Dačicích, na severu pak v Jihlavě a v Polné. Pro oblast Třešťska bylo typických několik specifik jako např. průmyslově dělnický charakter vedle kdysi převážně zemědělského Telečska, sousedství s dřívějším německým jazykovým ostrovem na Jihlavsku, prolínání českého a německého vlivu ap.

Předměty nabyté do muzea v Třešti v letech 1933 - 1991 jsou získávány především jako dary nebo vlastní sběr. První dárci z počátečního období pocházeli z rozmanitých sociálních vrstev, ať už to byl správce školy, továrník nebo krejčí. Vedle jednotlivců to byly i instituce např. dívčí nebo chlapecká škola, Dělnická pekárna, městská veřejná knihovna, Živnostenské řádové společenstvo nebo majitelé zámku.

Rozsáhlý muzejní fond však po celou dobu své existence nezůstal neměnný. Postupem let v něm probíhaly různé zásahy více či méně negativní, které měnily jeho skladbu. V době okupace bylo zabaveno jihlavským gestapem nebo říšským vojenským úřadem v Praze 138 předmětů z doby 1. světové války a s legionářskou tématikou. V roce 1955 bylo předáno několik stovek písemností do Okresního archívu v Jihlavě.[36] V roce 1951 bylo ze sbírek vyčleněno 14 funkčních zbraní ke znehodnocení, v roce 1960 dalších 12 předáno na Obvodní oddělení VB v Jihlavě.[37] Některé přírodovědné sbírky byly převedeny do muzea v Jihlavě.

V průběhu let vlivem špatného uložení a nevyhovujících podmínek bylo značné množství navrženo k odpisu (r. 1975, 1980, 1984) v poslední době byl tento návrh aktualizován při revizi fondu v roce 1988 a v současnosti při prováděném fyzickém soupisu. Bohužel nelze zakrývat i možnost ztráty několika desítek předmětů v předešlých letech v době uložení na různých místech, při několikerém stěhování nebo při nedůsledném sledování pohybu vypůjčených předmětů různým institucím.

V neposlední řadě nelze nevzpomenout i skutečnost, že ani toto muzeum nebylo ušetřeno vlně vloupání, a to v roce 1988 a především v roce 1991, kdy bylo zcizeno kolem 12 předmětů.[38]

Přesto přeze všechno hlavní část fondu zůstává zachována a je cenným dokumentem minulých let.

2.2. *Zpracování sbírek, evidenční práce*

Rozsáhlý sbírkový fond bylo potřeba záhy třídit a dále zpracovávat. Do roku 1951, kdy činnost muzea byla omezena jen na několik hodin týdně, nebylo možné v tomto ohledu mnoho činit, šlo spíše o různé rozmisťování předmětů a jejich vhodnější uložení, případně drobnější údržbu v zimním období.

V roce 1951, kdy muzejní spolek ukončil svoji činnost a sbírky byly předány místnímu národnímu výboru, vlastnilo muzeum 6400 kusů předmětů, v souvislosti s předáním, úbytkem a pohybem sbírek to bylo k 31. 12. 1958 celkem 4496 ks.[39] Od roku 1959, kdy nastoupil do třešťského muzea nový pracovník J. Kovařík, dochází k větší orientaci po metodické stránce na tehdejší Krajské vlastivědné muzeum v Jihlavě.

25. 10. 1960 provedla Okresní školská a kulturní komise ONV v Jihlavě rozbor práce muzeí v tomto okrese a výsledkem bylo mimo jiné i rozhodnutí vypracovat časový plán revize a evidence sbírek v jednotlivých muzejních organizacích s ukončením v roce 1963.[40] Na základě tohoto přípisu je inventarizace sbírek v roce 1961 zahájena i v Třešti. K 31. 12. 1961 bylo takto zpracováno 1020 předmětů. Jednalo se o lístkový systém se stručným popisem předmětů, který byl řazen podle čísel. Podle zprávy o činnosti za rok 1963 byla na podzim tohoto roku dokončena fyzická inventarizace a zřízena kartotéka s popisy. Sbírkové předměty byly rozděleny do 38 tematických skupin. Následovalo nové uspořádání exponátů, prováděné za odborného dohledu pracovníků Muzea Vysočiny v Jihlavě. Na základě domluvy mezi oběma muzei došlo i k provedení instruktáže o způsobu provádění následné katalogizace fondu.

V souvislosti s uvažovaným převzetím třešťského muzea jako pobočky MV v Jihlavě v roce 1966 a později v roce 1969 byla tato záležitost podmíněna požadavkem opětovné revize fondu po nástupu nového pracovníka St. Potěšila. K tomuto dochází a k 31. 10. 1972 je z celkového tehdejšího počtu 5090 fyzicky zinventarizováno 3612 kusů.[41]

V té době byla dle směrnic o správě a evidenci sbírek zahájena i další fáze evidenčních prací - katalogizace, ale počet zpracovaných předmětů byl v letech 1970 - 1972 dosti malý. Bylo to jednak v důsledku výměny pracovníků na pracovišti, jednak i znovu prováděnou revizí a inventurou fondu. Ta byla k 30. březnu 1973 ukončena.[42]

Po převzetí muzea v Třešti jako pobočky jihlavského muzea byla znovu obnovena otázka katalogizace. Koncem roku 1974 bylo tímto způsobem zpracováno 4371 položek.[43]

V roce 1975 vzrostl počet předmětů bez muzejní hodnoty nebo s velmi nízkou muzejní hodnotou a bylo potřeba řešit otázku jejich odpisu.

V roce 1978 bylo v muzeu Třešť celkem 7200 položek sbírkových předmětů a všechny byly zpracovány v I. a II. stupni evidence.[44] Každoročně vznikal nárůst nových přírůstků, které byly průběžně evidovány. Přesto se objevovaly v tomto období i nedostatky v evidenci, způsobené jednak nedůsledným označováním předmětů původním přírůstkovým číslem v počátečním období, jednak častým předáním sbírek bez průvodního předávacího protokolu.

Katalogizační práce v pobočce byly prováděny v souladu s celostátními směrnicemi a metodickými pokyny Muzea Vysočiny v Jihlavě. Tématické skupiny byly rozšířeny na počet 61, a to podle charakteru materiálu. Při katalogizaci se předměty zařazovaly do 9 skupin podle oblastí:

- archeologie
- historie
- umělecký průmysl
- numismatika
- umění
- národopis
- knihovna
- současnost
- vojenství

V roce 1981, kdy pracoval St. Potěšil v muzeu již jako důchodce, prováděl především likvidaci nedostatků z minulých let. Po jeho smrti byly práce i v této oblasti zastaveny.

V důsledku stěhování fondů, přesunu sbírek a dalšímu návrhu na vyřazování dochází v roce 1988 k nové revizi. Vzhledem k tomu, že byly shledány značné nedostatky a nesrovnalosti, i z důvodu vloupání v témže roce, rozhodlo vedení muzea v Jihlavě, aby po nástupu nového pracovníka počátkem roku 1989 byl znovu proveden fyzický soupis. Měl zjistit současný stav na pobočce po desetileté přestávce a stát se tak závazným právním podkladem pro další práci muzea. Byl zahájen podle vzoru z ostatních poboček MV v Telči,

Polné i v samotné Jihlavě. Fyzický soupis, který v současné době stále ještě probíhá, obsahuje již 6 vyvázaných sešitů a jejich počet se ještě zvýší. Předpokládané ukončení je plánováno na rok 1995.

Po ukončení celé revize fondu a sepsání předmětů budou zároveň vyčleněny další předměty pro odpisovou komisi, a to z důvodu ztráty muzejní hodnoty nebo značného poškození. Bude následovat nové katalogizační zpracování podle nových směrnic o správě sbírek i podle nového třídníku, podle něhož v současné době pracují všechna pracoviště Muzea Vysočiny. Výhledově bude třešťský fond zahrnut i do počítačového zpracování na centrálním počítači v jihlavském muzeu.

2.3. *Uložení sbírek, konzervace*

Vedle vlastního evidenčního zpracování sbírkových předmětů byla vždy podstatná i otázka uložení sbírek a depozitárního režimu. V samotné Třešti byla tato záležitost vždy velice palčivá a po mnoha letech ani dnes není zdaleka uspokojivá.

V době vzniku muzea v domě č. 18 na náměstí byly k dispozici pouze dvě místnosti a skladiště, sloužící jako depozitární a výstavní prostor zároveň. Umístění sbírek zcela nevyhovovalo, byly uloženy v přízemních klenutých místnostech, které byly vlhké. Sbírkové předměty nebyly pojištěny a dveře místností byly opatřeny pouze třemi zámky. Pro nedostatek místa nebylo možné provést přehledné rozdělení předmětů. Všem členům muzejního spolku bylo zřejmé, že jde pouze o provizorní a prozatímní situaci, mnozí měli upřímnou snahu ji změnit, ale finanční potíže nedovolovaly v tomto směru nic učinit. Přání členů pořídit pro muzeum vlastní budovu nebo alespoň vyhovující místnosti bylo na mnoho let oddáleno.

Situace se poněkud změnila až po druhé světové válce v roce 1947, kdy se muzeum přestěhovalo do části uprázdněného zámku. Od 50. let mělo tedy vedle výstavních místností již i vlastní depozitář a obsadilo celkem 7 místností v I. poschodí budovy. Řada předmětů v té době byla použita ve vybudovaných expozicích, některé byly předány několika institucím, takže počátkem 50. let se situace zdála být uspokojivá. Konečně mohlo být přistoupeno k určitému třídění sbírek, neboť dosavadní podmínky to neumožňovaly. Do depozitáře byly umisťovány i předměty, které svou obsahovou povahou nevyhovovaly tehdejšímu zaměření expozic (obrazy a další předměty s církevní tématikou ap.)

Postupem času, jak narůstaly nové přírůstky, se prostor stával opět nevyhovující. Ve zprávě o činnosti za rok 1959 již čteme znovu požadavek na zajištění dalších místností a rovněž získání pracovny, která doposud chyběla.[45]

V roce 1960 bylo do všech místností zavedeno elektrické osvětlení, avšak po celou dobu působení muzea se nedaly vytápět. Požadavek zvýšení počtu místností se objevuje znovu v roce 1963, kdy dosavadních 6 výstavních a 1 depozitární místnost již zcela nestačily. V témže roce získává muzeum další prostory, takže mělo k dispozici 8 výstavních a 3 místnosti jako depozitář, jedna z nich sloužila i jako pracovna. Od roku 1964 byl jeden z depozitářů vykazován jako přístupný, čímž sloužila tato místnost rovněž jako výstavní.[46]

Od roku 1968 byly ve prospěch muzea v zámku uvolněny další dvě místnosti, a proto byl realizován záměr přesunout sem přírodovědné sbírky z Muzea Vysočiny v Jihlavě a vybudovat zde studijní depozitář. Kromě toho byly v zámku v té době uloženy i betlémové figurky a stavby z jihlavského fondu.

Z důvodu havarijního stavu budovy byly od roku 1968 předměty v depozitářích připraveny tak, aby byl možný okamžitý přesun do jiných částí objektů, výhledově

k trvalému přesunu veškerých depozitářů do II. patra budovy. Ve stávajících prostorách byly předměty v depozitářích v průběhu roku 1972 uloženy do nového nábytku, získaného od učňovské školy v Třešti. Úložné podmínky se podstatně zlepšily i po pořízení nové střešní krytiny na zámku. V průběhu let jak se stavební práce začaly opožďovat, začala se komplikovat situace i v samotném objektu. Stav předmětů byl průběžně kontrolován, avšak zabezpečení místností a především depozitářů proti vniknutí bylo značně neuspokojivé. V zápise o kontrole objektů ze dne 21. prosince 1979 se dočítáme: "V zámku jsou nejcennější exponáty deponovány v pobočce ČSP Jihlava a Třešť; . . . Je třeba věnovat zvýšenou pozornost muzejnímu majetku v době provádění dalších oprav budovy . . ."[47]

V roce 1984 se muzeum přestěhovalo do nových prostor na náměstí. Bohužel ani zde nebyly depozitární podmínky zcela splněny. K dispozici bylo 5 místností v prvním poschodí, z nichž jedna byla kancelář, a 6 - 8 místností v přízemí, ale několik z nich nesplňovalo podmínky bezpečnosti a sloužilo spíše k uskladnění předmětů navržených k odpisu. Jedna místnost se nacházela v přilehlé budově se zvláštním vchodem.

Zchátralost objektu a jeho zdánlivá opuštěnost v neobydlené zástavbě měla za následek několikeré vloupání do muzea v roce 1988, 1991 a poslední v roce 1992. Po druhém vloupání, kdy došlo ke zcizení několika předmětů, bylo po dohodě vedení muzea v Jihlavě a Městského národního výboru v Třešti přistoupeno v červnu 1991 k instalaci bezpečnostního signalizačního zařízení v budovách, které alespoň částečně provádí ochranu objektu. Jeho opodstatnění se prokázalo zvláště při následném vloupání v roce následujícím, kdy jeho přítomnost odradila pachatele dříve, než stačili něco odcizit.

Depozitární režim v prostorách, kde muzeum přebývá doposud, je značně neuspokojivý. Vlhkost, nemožnost vytápění, prašnost a v neposlední řadě i nedostatek vhodného nábytku neskýtá podmínky potřebné k uložení sbírkových předmětů. Situace zůstává prozatím neřešena, ale vzbuzuje pozornost místní veřejnosti, které není osud městských památek lhostejný. Svědčí o tom např. i článek v okresním tisku z roku 1990, kde se píše:

"Nalezl jsem vězně, svědčícího o době dávno minulé, kterou pamatuje málokdo z nás. Ten vězeň není v dobrém stavu, a přesto promlouvá o radosti z tvořivé práce a o svobodě ducha, o síle lidského snažení a vytrvalosti v poznávání světa . . . Třebaže je jeho zdraví podlomené, touží stále po službě nám všem a chce probouzet radost, obdiv a úctu, touhu po svobodě. Byl totalitnímu systému nebezpečný, a proto musel být uvržen do vězení. Do samotky se stěnami vydechujícími vlhkost a plíseň, se zpráchnivělou podlahou pod nánosy prachu, omítkou plnou hlubokých šrámů a oděrek, se střechou prořezanou kapkami deště, do kobky bez tepla slunečních paprsků a věčného mrtvého ticha . . . Tím vězněm jsou exponáty muzea v Třešti a vězením pak budova, v níž se nacházejí."[48]

Přes vcelku tíživé podmínky uložení sbírek v průběhu let byla přesto fondu v rámci sil a možností jednotlivých pracovníků věnována péče. Do druhé světové války se konzervace prováděla pouze v nejnutnějších případech a především svépomocí za přispění členů muzejního kroužku a spolku, protože nebylo finanční krytí na větší práce. Situace se lepší po přestěhování do zámku. V roce 1953 byly do 5 místností pořízeny záclony proti slunečnímu svitu, v roce 1955 jsou odborně ošetřeny obrazy, aby mohly být použity pro výstavní účely. Členové nově ustaveného muzejního kroužku se pravidelně podíleli na úklidu v expozicích. V roce 1972 členové kroužku mladých muzejníků opravili 72 kusů poškozených betlémových figurek.

Po převzetí muzea jako pobočky muzea v Jihlavě se zlepšuje i péče o muzejní fond. V roce 1974 byla zadána restaurace 5, později 9 oltářních obrazů, které byly dokončeny

v roce 1978 nákladem 70 tisíc Kčs a pak bezpečně uloženy mimo městský muzejní fond do lepších podmínek.[49]

V průběhu let bylo jihlavskou muzejní konzervátorkou ošetřeno i množství silně poškozených dřevěných plastik. V roce 1976 byly ke konzervaci do Jihlavy převezeny i předměty z vosku, slámy, dřeva a papíru. V roce 1979 byla provedena odborná restaurace 12 cechovních praporů, u kterých docházelo k narušení tkaniva.

V době uzavření pobočky byla péče o fond zasunuta do pozadí, avšak k nápravě dochází ihned po obnovení její činnosti, kdy jsou znovu navázány styky s muzeem v Jihlavě. Jako prvořadé se po několikaleté přestávce jevilo ošetření kovových předmětů a především textilního materiálu. Obě skupiny byly v průběhu let 1989 - 1991 dokončeny. V současnosti jsou dále prováděny další konzervátorské zásahy i u jiných skupin.

3. Prostorové a expoziční zaměření muzea

Vedle péče o sbírky a jejich shromažďování byla vždy neméně důležitá i prezentační činnost. Vedle krátkodobých výstav a akcí to byly především expozice, které vyjadřovaly a završovaly pracovní úsilí muzejníků a zároveň vypovídaly o charakteru regionu, v němž byly zřízeny.

Obdobně tomu bylo i v Třešti, kde však prostorové podmínky v letech 1933 - 1947 neskýtaly příliš možností. Expozice, i když provizorní, byly v pravém slova smyslu vybudovány až v roce 1947 po přestěhování do zámku. Zde se prostorové podmínky podstatně zlepšily. Jestliže v roce 1945 vlastnilo muzeum celkem 41 m^2 plochy, na novém působišti bylo v sedmi místnostech k dispozici celkem 324 m^2.[50]

Prostory bylo nejprve potřeba připravit pro výstavní účely. Byl vystěhován místní archív a vyklizeny předměty patřící civilní obraně. V letech 1948 - 1950 dochází k utřídění a ukládání sbírek. K 7. 5. 1950 při příležitosti 5. výročí třešťské tragédie v květnu 1945 bylo muzeum zpřístupněno veřejnosti. Při tvorbě expozic a pamětní síně umučených pomáhali vedle pracovníků muzejního spolku i ředitel školy Jan Liška spolu s učitelem Jaroslavem Šplínarem a žákyněmi školy.

Uspořádání sbírek ve výstavních místnostech se v následujících létech často měnilo jednak pod vlivem nárůstu sbírek, jednak ve snaze o větší přehlednost. V roce 1953 byly v místnostech určených veřejnosti sbírky, dokládající:

- památky cechovní, řemeslné a spolkové,
- vývoj místního průmyslu (sirkařství, soukenictví, dřevovýroba),
- sbírky národopisné a historické,
- památník odboje v roce 1945.

V roce 1958 byla jedna místnost zvlášť upravena pro umělecká díla akademického sochaře F. V. Foita (sádrové a hliněné odlitky a sochy). V roce 1959 se objevuje požadavek na nové vitríny, které by odpovídaly tehdejšímu vkusu a potřebě s tím, že dosavadní by byly využity v depozitářích. K realizaci však nedošlo. O rok později bylo provedeno nové uspořádání exponátů a v roce následujícím (1961) byla nově upravena pamětní síň obětem nacismu.[51]

V letech 1961 - 1963 měla muzejní expozice ve 4 místnostech tyto části:

- oddělení historické (cechovní památky),
- oddělení výstavby socialismu (průmysl, tovární výroba, dělnické hnutí),
- pamětní síň obětem nacismu,
- obrazárna.

V roce 1963, kdy se počet místností zvýšil na 11, dochází i k rozšíření expozic. Průběžně byly doplňovány o nové exponáty a přírůstky. V roce 1964 bylo zpřístupněno 5 místností - výstavní sál, historie, místnost obětem nacismu, lidová tvořivost a přístupný depozitář.

Nově tak byla instalována místnost lidové tvořivosti a betlémářství, expozice historických památek byla obohacena o materiály zrušené textilní továrny, která zanikla v roce 1964.

V roce 1966 jsou muzejní sbírky rozšířeny o odkaz hodinářského mistra Karla Ningera, který obsahoval několik desítek hodin, hodinových strojků a náčiní. Celý soubor byl použit v další z expozičních místností, takže v roce 1966 jich bylo pro veřejnost přístupno již šest.

V letech 1967 - 1969 bylo muzeum veřejnosti uzavřeno, protože bylo potřeba připravit další místnosti přidělené muzeu po hudební škole. Expozice jsou na krátkou dobu v roce 1970 znovu zpřístupněny, nejprve pamětní síň, kde se v květnových dnech konala při příležitosti 25. výročí osvobození řada přednášek a akcí. Od tohoto roku však kromě krátkodobých výstav bylo expoziční využití muzea z důvodu rekonstrukce objektu znemožněno a nebylo obnoveno ani po přestěhování do náhradních prostor na náměstí.

Koncem 70. let mělo muzeum pro svoji potřebu v době uzavření zámku celkem 15 místností - dva depozitáře v přízemí a 13 místností v prvním poschodí o celkové výměře 757 m^2.[52]

V počátečním období v rozmezí let 1973 - 1976 bylo dle plánů a návrhů MěNV Třešť a Muzea Vysočiny v Jihlavě jednáno ve smyslu toho, že po dokončení celkové opravy zámku bude celý objekt využit pro kulturní účely muzea, které bude zajišťovat i akce výstavní, koncerty, přednášky ap. V tomto směru byla proto v těchto letech zaměřena i práce správce muzea, který za spolupráce muzea v Jihlavě připravoval návrh a tvorbu libreta a scénáře pro využití celého objektu zámku. Tyto smělé plány však nebyly realizovány. Od roku 1977 finanční náklady na rekonstrukci nebývale narůstaly a bylo zřejmé, že původní plán nebude uskutečněn. Dochází ke změně koncepce a celý objekt je v roce 1983 předán ČSAV.

Rovněž další zpracovaný návrh libreta a expozičního využití dalších budov č. 20 na náměstí nebo rodného domu J. A. Schumpetera nebyl schválen ani realizován.

4. Výstavní činnost muzea

Součástí prezentační činnosti každého muzea je vedle vlastních expozic i výstavní činnost. Je doplňkem stálých expozic a umožňuje prezentovat formou kratších či delších výstav to, co nebylo v expozicích uplatněno. Může jít o vlastní fondy muzea nebo materiál zapůjčený k výstavním účelům zvenčí.

Od počátku své existence muzeum v Třešti vyvíjelo i v této oblasti značné úsilí. Záhy po založení se členové muzejního spolku zapojují do uspořádání výstavy prací místních

malířů - samouků (1937), v roce 1938 se účastní svými sbírkami na výstavě Horácka ve Velkém Meziříčí a v roce 1939 na místní výstavě hudební.[53]

Po přestěhování muzea do zámku jsou některé místnosti vyčleněny jako výstavní, proto tato činnost ožívá. V roce 1953 jsou uskutečněny dvě výstavy, v červnu 1956 je uspořádána výstava barevných a černobílých reprodukcí Rembrandtových děl k 350. výročí jeho narození. V květnu následujícího roku je zahájena výstavka Z dějin dělnického hnutí v Třešti a v červenci výstavka fotografií pod názvem Zaniklé části našeho města. Také v roce 1958 byly uspořádány celkem tři výstavy a návštěvnost byla vždy vysoká, zvláště na výstavě mincí, zahájené 22. 6. 1958. O rok později byla uskutečněna výstava pohledů staré Třeště, čímž se muzeum zapojilo do oslav 600 let trvání města.

Od roku 1961 se účastnil pracovník třešťského muzea i prací na putovních výstavách (40 let KSČ, Revanšismus, dělnické hnutí a dalších).

Rok 1964 přinesl tři výstavy - obrazů, výstavu literárních prací místních rodáků a výstavu návrhů akademických sochařů na pomník obětem 2. světové války.

V dalším období byla pozornost zaměřena především na obrazovou tvorbu a úpravu expozic. V letech 1967 - 1969 bylo muzeum uzavřeno.

V roce 1969 bylo v listopadu přikročeno k instalaci jednoho malého a tří velkých třešťských betlémů z muzejních fondů.[54] Akce se setkala s nebývalým ohlasem, navštívilo ji 246 osob, a proto byla v roce 1971 opakována. Tentokrát šlo o nové muzejní přírůstky, od 25. 12. 1971 do 6. 1. 1972 ji zhlédlo 1500 návštěvníků.

Tato výstava byla akcí v oblasti prezentace poslední a tento stav trval až do roku 1989.

Vedle vlastní výstavní činnosti muzea zvláštní kapitolu tvoří i existence místní obrazové galerie, která působila pod střechou muzea v letech 1960 - 1970 a značně posílila jeho prestiž.

Jednou z přidělených místností v zámecké budově byl rozsáhlý sál - 119 m^2, který brzy podnítil myšlenku využít ho jako městskou obrazárnu. 17. 4. 1960 dochází ke slavnostnímu otevření a představitelé tehdejší Krajské galerie Vysočiny v Jihlavě, pracovníci Oblastního Muzea Vysočiny a zástupci odboru školství a kultury ONV zahájili první akci - výstavu "Z české malířské tvorby 20. století". Při kulturní komisi byl v Třešti vytvořen šestičlenný sbor expertů, kteří měli za úkol sledovat tématickou náplň galerie a nákup výtvarných děl. Byla uzavřena smlouva i s krajskou galerií v Jihlavě, která slíbila časté obměny výstav z vlastních depozitářů. V souvislosti se zřízením galerie v Třešti uvolnil v roce 1961 tehdejší odbor školství a kultury ONV v Jihlavě částku 20 000 Kčs na zakoupení obrazů, především malířů a rodáků z Vysočiny a rovněž v následujícím roce byla galerie obohacena o dalších 6 obrazů. Po celé další období byla organizována celá řada výstav s výtvarným zaměřením, které se setkaly s velmi kladným ohlasem místní veřejnosti i škol.[55]

Výstavní činnost muzea v Třešti byla i když v podstatně omezenější míře obnovena až v roce 1989 s nástupem nového pracovníka J. Kesslera. I když na pobočce v důsledku téměř desetiletého uzavření bylo množství jiné závažné práce, bylo přesto nutné co nejdříve vstoupit do povědomí veřejnosti.

V roce 1989 po vzájemné dohodě s místní lidovou knihovnou, která v rámci svých možností zapůjčila prostor, byla ve 12 vitrínkách instalována menší výstavka nejzajímavějších exponátů ze sbírek muzea v Třešti. Výstavka se těšila velkému zájmu, zvlášť když byla rozšířena o soutěž, spočívající v určení funkce méně známých muzejních exponátů. V roce 1990 byla uspořádána další výstavka, a to ukázka různých způsobů tvorby

zdejšího lidového betlémářství. Výstava měla spíše naučný ráz, byla provedena po konzultaci s místními odborníky v této oblasti a opatřena biografickými údaji o každém betlémáři.

V těchto výstavkách byl ze strany muzea zájem nadále pokračovat, situace se však zkomplikovala nutností vyklidit prostor v lidové knihovně v průběhu roku 1991. Náhradní prostor na pořádání výstav byl v roce 1992 dočasně nalezen v židovské synagoze, kde byla v zimním období výstavka místních betlémů, a v kulturním domě, kde se muzeum podílelo výstavkou starých pohlednic na oslavách výročí založení města Třeště.

5. Práce s veřejností, výzkumná činnost

Muzeum v Třešti tak jako většina jiných muzeí vykazovalo v průběhu své existence i kulturněvýchovnou činnost a práci s veřejností. Prováděla se formou besed, přednášek, exkurzí, podílu na vědeckém výzkumu i práce s dobrovolnými příznivci muzea.

Od počátku byl kolem muzea soustředěn okruh zájemců, kterým byla muzejní práce blízká a věnovali jí značnou část svého volného času. Muzejní spolek, který vyvíjel svoji činnost v letech 1933 -1951, byl dobrovolným sdružením lidí různých profesí. Počet členů se pohyboval kolem dvou set.[56] Někteří členové byli pouze přispívající, jiní se přímo účastnili dění muzea - přípravy výstav, stěhování, sběru sbírek, budování a údržby expozic ap. Do muzejní práce se v té době zapojovali i občané s vysokým společenským postavením, kteří pokládali za čest pomáhat rozvoji kultury. Patřil mezi ně např. dr. ing. R. Gilbert, profesor státní grafické školy v Praze; A. Dvořák, okresní školní inspektor v. v.; V. Beran, ředitel továrny Dřevo ap.[57]

Po zániku muzejního spolku se záhy utvořil muzejní kroužek při odboru školství a kultury Rady MěNV v Třešti, jehož předsedou se stal J. Kovařík. Kroužek usměrňoval, řídil a koordinoval činnost muzea, a toto projednával na svých pravidelných měsíčních schůzkách. V roce 1959 se předseda kroužku stává zároveň správcem muzea, což se projevilo na zvýšení činnosti. Kroužek měl v té době 7 členů.[58] Řešil otázku přípravy obrazové galerie, podílel se na intervenci pro získání dalších prostor pro muzeum, zapojil se i do evidenčních prací podle nových směrnic. Na úpravě vitrín a úklidu odpracovali členové v roce 1960 např. 262 hodin. V témže roce podnikají i studijní zájezd do muzeí ve Znojmě, Moravských Budějovicích, Žďáru n. Sázavou a Polné, kde načerpali nové zkušenosti, týkající se především tvorby expozic a uspořádání exponátů.[59]

V průběhu roku 1962 dochází k reorganizaci muzejního kroužku, který splynul s nově zřízeným Památkovým aktivem při MěNV Třešť. Od roku 1963 pracují v rámci tohoto aktivu dva vlastivědné kroužky, jeden z dospělých, druhý ze žáků a pionýrů místních škol. Oba se zabývaly především místní historií, pořádaly společně výlety a vycházky, organizovaly sběry nových přírůstků a zapojily se i do rozsáhlého výzkumu, prováděného brněnskými archeology z Archeologického ústavu. Týkal se zaniklých obcí u Lovětína a kutacích prací na bývalém panství hrabat Herbersteinů. V obou kroužcích bylo v roce 1964 16 členů. V rámci Památkového aktivu pracovaly dvě složky - historická a přírodovědná, které se ve svém programu navzájem doplňovaly.

Obdobná činnost byla i v letech následujících. Přibyl k ní např. výzkum a soupis významných hrobů a památníků v Třešti a okolí, soupis historických a přírodovědných památek ap.

V roce 1972 dochází z rozhodnutí školské a kulturní komise k rozdělení Památkového aktivu na dvě sekce - ochranu přírody a ochranu historických památek. Vedoucí historické sekce nadále pracuje jako vedoucí pobočky muzea. Sekce se staly současně i muzejním aktivem a jeho členové dobrovolnými muzejními pracovníky. Celkem jich bylo v této době 6.[60] Záměrem bylo získat co nejvíce spolupracovníků, a to i z okolních obcí, kteří by pomáhali sledovat stav památek ve vymezeném území a získávat do muzea nové přírůstky z různých oblastí života. Členové zajišťovali průběžně i fotodokumentaci. Dobrá spolupráce probíhala mezi muzeem a tímto aktivem po celé období 70. let a byla přerušena smrtí muzejního pracovníka. S nástupem nového v roce 1989 nebyla obnovena v dřívějším rozsahu. Práce s veřejností je ale prováděna i nadále, a to prostřednictvím besed, přednášek a programů pro mládež i dospělé.

V době, kdy bylo muzeum v 70. letech v rekonstrukci a později úplně uzavřeno, věnoval pracovník St. Potěšil více pracovního úsilí i vědeckovýzkumné oblasti. Pobočka byla zapojena do několika resortních i ústavních úkolů Muzea Vysočiny v Jihlavě. V letech 1974 - 1978 to byl podíl na resortním úkolu ministerstva kultury ČSR pod názvem "Ekonomické, společenské a kulturní proměny kapitalistické a socialistické společnosti". Výzkum byl zaměřen na dělnicko-rolnické svazky v období socializace vesnice.[61] V roce 1978 to byl úkol, zabývající se "Průzkumem životního prostředí dělnických čtvrtí jihlavskéh okresu v letech 1918 - 1978". V roce 1980 se pobočka v Třešti spolupodílela na soupisu památníků, pomníků a pamětních desek ve vybraných 30 obcích okresu Jihlava. Materiál byl následně využit v publikaci pod názvem "Památná místa revolučních bojů na Jihlavsku".[62]

Charakter města i jeho specifické rysy lákaly v průběhu let řadu filmových, televizních i rozhlasových studií i vědeckých institucí k výzkumu nebo natáčení různých pořadů, u kterých byli přítomni velice často i pracovníci muzea nebo muzejního kroužku. Natáčelo se již v roce 1936, pak v letech 1970, 1971, 1978 a 1991.[63] Muzeum v Třešti stálo i u zrodu několika publikací - v roce 1942 a 1968 týkajících se místního betlémářství, v roce 1946 tvorby Miloše Vozába a v 70. letech spolupracuje se Svazem protifašistických bojovníků na publikaci o třešťské tragedii v roce 1945.[64]

Na základě výzkumu betlémářství navázalo muzeum v roce 1969 kontakty a stává se členem Společnosti přátel betlémů v Římě, spolupracuje s jejími pobočkami v Rakousku, bývalé NDR, Spolkem přátel betlémů ve Vídni. V současné době řídí muzejní pracovník J. Kessler kroužek místních betlémářů.

O práci muzea byla v průběhu let pořízena i řada rozhlasových pořadů v místním rozhlase a místním tisku Naše město.

6. Závěr

Ohlédneme-li se zpět za uplynulými 58 lety trvání třešťského muzea, musíme konstatovat, že příliš radostný osud nemělo. Nevyhovující prostory od počátku existence (s výjimkou několika let po přestěhování do zámku), neustálé stěhování, časté revize, finanční nedostatky i boj s necitlivými názory o samotné opodstatněnosti muzea, neskýtaly příliš optimální podmínky pro rozvoj systematické činnosti.

Na druhé straně nelze ale nevzpomenout značného nadšení všech třešťských správců sbírek, členů muzejního spolku, později kroužku a památkového aktivu i řady dalších

muzejních spolupracovníků, kteří i za těchto složitých podmínek byli ochotni vynaložit maximální úsilí a dokázat ve své činnosti vše to, co bylo vzpomenuto v předešlých řádcích.

Třešťské muzeum, i když nepatří mezi velká ani příliš významná muzea, si přesto zaslouží důstojnější podmínky, než které mu byly až dosud poskytnuty. Shromažďuje doklady o lidské činnosti v jednotlivých časových obdobích a přispívá tak k růstu národního bohatství, které tvoří základ každého národa.

Nezbývá než doufat, že si toto uvědomí i všichni současní i následující představitelé kulturního a společenského života a nenechají upadnout ani toto místní muzeum v zapomenutí.

POZNÁMKY

1 Porovnání s muzei založenými v nejbližším okolí: Telč 1886, Jihlava 1892, Dačice 1898, Polná 1898.

2 Naše město, únor 1985. Archív muzea Třešť - složka korespondence do roku 1970, dopis ze dne 15. 8. 1939.

3 První předseda spolku Rudolf Krebs do roku 1936, po něm MUDr. Zdeněk Dvořák 1937 - 1941 (doklady pro další období chybějí).

4 Archív Národního muzea Praha - Fond Svaz československých muzeí, svazek Třešť, rok 1934.

5 Skutil, Josef, *Moravská muzea.* Brno 1941, s. 167.

6 Z financí poskytnutých muzeu v roce 1952 (3720 Kčs) vybráno 2147,22; v roce 1953 (6400 Kčs) čerpáno 1024,75 Kčs. Archív muzea Třešť - odpověď na dotazník o činnosti muzea z roku 1961.

7 Archív muzea Třešť - zpráva o činnosti muzea za rok 1961.

8 Archív Národního muzea Praha - Fond Svaz československých muzeí, svazek Třešť, rok 1961.

9 Kronika města Třešť, II. díl, rok 1965, s. 167.

10 Archív muzea Třešť - zpráva o činnosti muzea za 1. pol. roku 1964. V roce 1964 odpracoval pracovník pobočky muzea v Třešti 335 hodin, v roce 1966 461 hodin bez nároku na odměnu.

11 Archív muzea Třešť - výkazy návštěvnosti z příslušných let.

12 V 50. letech bylo muzeum v Jihlavě zařízením krajským (Krajské vlastivědné muzeum), od roku 1960 po územní reorganizaci nese název Oblastní muzeum a galerie Vysočiny v Jihlavě. Od roku 1963 dochází k oddělení činnosti muzea a galerie a od tohoto roku se muzeum nazývá Muzeum Vysočiny v Jihlavě. Běžně se rovněž užívá zkratky MV Jihlava.

13 Archív muzea Třešť - složka korespondence, dopis ze dne 2. 4. 1969.

14 Jednání se zúčastnili zástupci odboru škol. a kultury ONV - Jiří Tobola, inspektor E. Kunz, za MěNV Třešť tajemník Šlapal, za Muzeum Vysočiny ředitel dr. F. Hoffmann a správce sbírek v Třešti S. Potěšil, za n. p. Interiér ředitel ing. Černý.

15 Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - přesné znění smlouvy mezi MV a MěNV Třešť.

16 Archív Muzea Vysočiny Jihlava - složka Třešť č. 63 - zápis z jednání ze dne 1. 8. 1973.

17 Na jednání 20. 11. 1975 byl stanoven předpokládaný náklad na rekonstrukci objektu ve výši 6 milionů Kčs. Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - zápis z jednání 20. 11. 1975.

18 Archív Muzeaa Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - zápis o vypovězení smlouvy a zápis z jednání 1. 3. 1982. Za muzeum v Jihlavě účast nového ředitele dr. O. Taubera.

19 Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - zápis z jednání kulturní komise ONV Jihlava z 9. 9. 1982.

20 Zámek smluvně předán jako majetek ČSAV k 30. 11. 1983; 30. 4. 1984 je zaslána Muzeu Vysočiny v Jihlavě urgence o urychlené vystěhování objektu. *Kronika města Třešť,* III. díl, rok 1983, s. 360. Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - *dopis ze dne 30. 8. 1984.*

21 Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - *zápis z jednání z 7. 6. 1984.*

22 Dalšími spolupracovníky při ochraně sbírek v Třešti byli - Vlast. Procházka, Mir. Jelínek, Ant. Nosek, Fr. Šnaidr, P. Kříž.

23 Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - *zápis z jednání na MěNV Třešť z 18. 1. 1988; vyjádření k průběhu inventarizace z 30. 8. 1988.*

24 Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - *oznámení o zjištění poškození zámků z 21. 9. 1988; odpověď MěNV Třešť z 30. října 1988.*

25 Archív Muzea Vysočiny Jihlava - složka Třešť č. 63 - *zápis z jednání na MěNV Třešť z 27. 4. 1989.* Za MěNV M. Burian, za MV dr. O. Tauber, za odbor kultury ONV B. Pavlíček, vedoucí odboru.

26 Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - *stavebně technický průzkum, září 1989.*

27 Archív Muzea Vysočiny Jihlava (ředitelství) - složka Třešť - *zápis z jednání o výhledech muzea z 2. 2. 1990.* Naše město, č. 7-8, červenec - srpen 1990.

28 V roce 1991 byla uzavřena smlouva mezi MěNV Třešť a firmou a. s. A. M. Praha - Hotelinvest Praha o převedení rodného domu J. A. Schumpetera této firmě, která zajišťuje jeho rekonstrukci a využití celého objektu jako pamětního domu. Výhledově má být otevřen v letech 1993-1994.

29 Přírůstková kniha Třešť, I. díl, 1933-1972.

30 Přírůstková kniha Třešť, I. díl. 1933-1972; II. díl. 1973 - dosud.

31 Přírůstková kniha Třešť, I. díl. 1933-1972.

32 Přírůstková kniha Třešť, I. díl. 1933-1972; II. díl. 1973 - dosud.

33 Celý soubor předmětů věnovala do muzea v roce 1946 rodina Vozábova, obdobný charakter mají i předměty získané v roce 1950 a 1954.

34 V letech 1933-1934 přicházejí do sbírek jednotlivé figurky nebo menší soubory od různých autorů (Fr. Liška, Jan Liška, Fr. Krechler, Fr. Vrátil), v roce 1955, 1960 větší celky třešť. autorů např. J. Šiftaře a v letech 1961 a 1968 papírové komplety autorů Fr. Švarce, Petra Dvořáka, Karla Brázdy. Další betlémové přírůstky jsou z let 1971 a 1978. Přírůstková kniha Třešť, I. díl. 1933-1972; II. díl. 1973 - dosud.

35 Po šlechtické rodině bylo získáno celkem 66 předmětů - 24 obrazů, 17 ks nábytku, 25 ks keramiky a porcelánu. Archív muzea Třešť - zápis o činnosti muzea z roku 1947.

36 Odebráno 138 ks předmětů (*Protokol o vyřazení předmětů,* 4 strany německého textu, bez data). Přesunem sbírek do Okresního archívu v Jihlavě se počet předmětů v muzeu snížil na 4295 ks. V roce 1975 pořízen dodatečný soupis předpokládaného odevzdaného materiálu, soupis zůstal Okr. archívem nepotvrzen (Protokol o vyřazení, 5 listů, obsahující celkem 1319 položek). Archív muzea Třešť - *složka vyřazovacích protokolů.*

37 Archív muzea Třešť - *protokol o vyřazení sbírek z 14. 12. 1960; zpráva o činnosti muzea z roku 1961.*

38 Archív muzea Třešť - *protokol o vloupání do objektů v roce 1991.* Pachatel byl později dopaden a 10 předmětů bylo navráceno zpět do muzea, ostatní zůstaly zcizeny. Jednalo se o plastiky ze dřeva, dýmky, hasičskou výzbroj a další.

39 Naše město, č. 2, rok 1985. Archív muzea Třešť - *výroční zpráva muzea za rok 1955; výkaz o činnosti muzea za rok 1958.*

40 Archív muzea Třešť - *zpráva o činnosti za rok 1960; Přípis Oblastního muzea v Jihlavě pro muzea v Telči, Polné a Třešti z 13. 12. 1960.*

41 Archív muzea Třešť - *zpráva o činnosti muzea za rok 1972.*

42 Revizní zpráva předána ředitelství Muzea Vysočiny v Jihlavě s návrhem dalších opatření v souvislosti s převzetím muzea v Třešti. Archív muzea Třešť - *přehled činnosti muzea za první čtvrtletí 1973.*

43 Archív muzea Třešť - *zpráva o plnění činnosti muzea za druhé čtvrt. 1974.*
44 Archív muzea Třešť - *hodnocení činnosti muzea za rok 1978.*
45 Archív muzea Třešť - *zpráva o činnosti muzea za rok 1959.*
46 Archív muzea Třešť - *zprávy o činnosti muzea z let 1960-1964.*
47 Archív muzea Třešť - *zápis o provedené kontrole v objektech MV Třešť z 21. 12. 1979.*
48 Snížek, T., *Zpráva o vězni.* Jihlavské listy I, 1990, č. 27, s. 4.
49 Archív muzea Třešť - *zpráva o činnosti muzea z roku 1980.*
50 Archív muzea Třešť - *výkaz o činnosti muzea z roku 1953; dotazník o činnosti z roku 1955.*
51 Archív muzea Třešť - *zprávy o činnosti muzea z let 1958-1961.*
52 V roce 1970 má muzeum k dispozici 563,70 m^2 plochy: 427,90 m^2 výstavní plochy, 135,80 m^2 depozitáře. V roce 1978 je to celkem 757 m^2: 56 m^2 2 depozitáře v přízemí, 701 m^2 13 místností v I. poschodí. Archív muzea Třešť - *přehled o podlahové ploše muzea v Třešti z 8. 11. 1978.*
53 Archív muzea Třešť - *zpráva o činnosti muzea z roku 1941.*
54 Vystaveny byly:
a) betlém s dřevěnými figurkami, kolorovaný, 400 cm dlouhý, 130 cm široký, postavený třešťským betlémářem Roháčkem.
b) betlém s papírovými figurkami, malovaný, ovečky dřevěné, 400 cm dlouhý, 130 cm široký, postavený Ant. Noskem.
c) betlém papírový, malovaný, od nejstarších třešťských betlémářů, 250 cm dlouhý, 130 cm široký, postavený Ant. Pavlíčkem.
d) miniaturní stolní betlém autorky Petrušky Krechlerové.
Archív muzea Třešť - zpráva o činnosti za rok 1969.
55 Z nejvýznamnějších akcí je zapotřebí připomenout např. výstavy akad. malíře Aloise Holuba v roce 1962, 1965; "Malířská tvorba koncem 19. stol." v roce 1966; grafické práce Michaela Floriána ze Staré Říše v roce 1966; několik výstav z fondů Oblastní galerie v Jihlavě a místních amatérů - 1963, 1964, 1966. Archív muzea Třešť - zprávy o činnosti z příslušných let.
56 Počet členů muzejního spolku:

1933 (založení)	36	1937	225
1933	112	1938	229
1934	172	1939	213
1935	193	1951	342
1936	209		

Skutil, Josef, Moravská muzea. Brno 1941, s. 167.
57 Archív muzea Třešť - registratura členů muzejního spolku z let 1933 - 1949.
58 Archív muzea Třešť - zápisy schůzí muzejního kroužku z roku 1959. Mimo jiné jsou členy kroužku: Jar. Urbánek, Karel Brázda, Jar. Nechvátal, Marie Smejkalová a další.
59 Archív muzea Třešť - *zpráva o činnosti muzea za rok 1960.*
60 Stanislav Potěšil, Jan Kovařík, Bedřich Nosek, Fr. Strádal, Ant. Pavlíček, Ant. Nosek.
61 Výzkum prováděn v obcích jihlavského okresu - Buková, Hodice, Horní Dubenky, Kozlov. Závěrečnou zprávu tvořily 4 samostatné studie.
62 Památná místa revolučních bojů na Jihlavsku. Jihlava, Muzeum Vysočiny 1984.
63 1936 - ukázka muzejních sbírek v pořadu o městu Třešti; 1978 - pořízen pořad o lidové umělecké tvořivosti pro polskou televizi; 1991 - filmování ostravským studiem, pořízení medailonků jednotlivých betlémářů v Třešti.
64 Novotný, J., *Třešťské betlémářství.* Třešť 1940; Novotný, J., *Miloš Vozáb.* Třešť, Muzejní spolek 1946; Roháček; A. - Brázda, K., *Třešťské betlémy.* Třešť, Kulturní klub 1968; Cílek, R., *Třešť včera, dnes, zítra.* Třešť, MěstNV 1980.

POUŽITÉ PRAMENY

A) Archívní prameny

I. Archív Národního muzea Praha
Ústřední muzeologický kabinet
fond Svaz československých muzeí - složka Třešť, 1934 - 64.

II. Archív Muzea Vysočiny Jihlava
- složka č. 63 Třešť - materiály z let 1963 - 1971; 1973 - 1978; 1980 - 1982; 1988 - 1989
- ředitelský archív - složka materiálů z oficiálních jednání z let 1973 - 1991

III. Archív muzea Třešť
- Přírůstková kniha I. a II. díl
- Kniha návštěv 1934 - 1972
- Lístková kartotéka členů muzejního spolku 1933 - 1949
- Korespondence 1963 - 1971, 1970 - 1991
- Složka reverzů a výpůjček předmětů - 70. léta
- Pokladní záznam o vstupném 1959 - 1970
- Složka zápisů z jednání 1970 - 1980
- Seznam předmětů navržených k vyřazení
- Záznam o filmování
- Organizační řád muzea města Třeště - 1960, 1962, 1963
- Doklady staré evidence
- Zápisy z jednání muzejního kroužku 1959 - 1961
- Zápisy z jednání Památkového aktivu 1972 - 1979
- Výkazy a zprávy o činnosti pobočky z let 1940 - 1981
- Statistické výkazy, dotazníky 1954 - 1980
- Komentáře ke statistickému výkazu z let 1971 - 1980
- další materiály

B) Kroniky

Kronika města Třeště
I. díl 1956 - 1959
II. díl 1960 - 1974
III. díl 1975 - 1983
IV. díl 1984 - dosud
- přílohy ke kronice od r. 1958

C) Vzpomínky pamětníků

Karel Brázda - bývalý dočasný správce muzea (1981 - 1989)
Jan Kessler - současný správce sbírek (1989 - dosud)

Umístění muzea

1934 - 1947	budova na náměstí č. 18
1947 - 1984	budova zámku
1984 - dosud	budova na náměstí č. 104/105

Činnost muzea

přístupné veřejnosti:	1934 - 1944	budova č. 18
	1950 - 1966	zámek
	1969	výstava betlémů (krátkodobá)
	1970	otevřeno na jednu sezónu
	1971/72	výstava betlémů (krátkodobá)
uzavřeno:	1945 - 1950	stěhování do zámku, instalace expozic
	1967 - 1968	zřizování depozitářů v zámku
	1969	stavební úpravy v zámku
	1971 - 1984	havarijní stav budovy rekonstrukce
	1984 - dosud	stěhování do budovy č. 104/105 depozitární forma uložení sbírek

Název muzea, zřizovatel

1934 - 1951	muzeum pod muzejním spolkem
1951 - 1963	Městské muzeum pod MěNV Třešť
1963	muzeum přechází pod Oblastní muzeum v Jihlavě
1971 - 1981	muzeum jako pobočka Muzea Vysočiny v Jihlavě
1982 - 1988	muzeum pod správou MěNV Třešť
1989 - dosud	muzeum jako pobočka Muzea Vysočiny v Jihlavě

Pracovníci

1934 - 1959	František Liška
1959 - 1971	Jan Kovařík
1971 - 1981	Stanislav Potěšil
1981 - 1989	Karel Brázda (dočasný správce)
1989 - dosud	Jan Kessler

1. Stěžejní mezníky ve vývoji třešťského muzea.

I. kniha

1933	1 - 677	677 ks
1934	678 - 2251	1574 ks
1935	2252 - 2933	682 ks
1936	2934 - 3605	672 ks
1937	3606 - 4086	481 ks
1938	4087 - 4287	201 ks
1939	4288 - 4444	157 ks
1940	4445 - 4578	134 ks
1941	4579 - 4602	24 ks
1942	4603 - 4618	16 ks
1943	4619 - 4650	32 ks
1944	4651 - 4660	10 ks
1945	4661 - 4690	30 ks
1946	4691 - 4804	114 ks
1947	4805 - 4932	128 ks
1948	4933 - 5040	108 ks
1949	5041 - 5145	105 ks
1950	5146 - 5371	226 ks
1951	5372 - 5676	305 ks
1952	5677 - 5779	103 ks
1953	5780 - 5896	117 ks
1954	5897 - 6161	265 ks
1955	6162 - 6191	30 ks
1956	6192 - 6218	27 ks
1957	6219 - 6290	72 ks
1958	6291 - 6392	102 ks
1959	6393 - 6429	37 ks
1960	6430 - 6507	78 ks
1961	6508 - 6548	41 ks
1962	6549 - 6569	21 ks
	1 - 66	
1963	1 - 115	
1964	1 - 40	
1965	1 - 38	
1966	1 - 104	
1967	1 - 73	
1968	1 - 274	
1969	-	
1970	-	
1971	1 - 72	
1972	1 - 508	

II. kniha

1973	1 - 300
1974	1 - 261
1975	1 - 332
1976	1 - 180
1977	1 - 216
1978	1 - 134
1979	1 - 54
1980	1 - 180
1990	1 - 59
1991	1 - 137

období 1981 - 1989 bez přírůstků

2. Nárůst přírůstků sbírkových předmětů v letech 1933 - 1991.

Rok	Počet celkem	Akce hromad. dospělí	Akce školní žáci	Vstupné	Poznám.
1934	225	225			
1935	605	217	388		
1936	222	116	106		
1937	240	106	134		
1938	153	72	81		
1939	155	60	95		
1940	53				údaje podle
1941	97				počtu podpisů
1942	100				v knize
1943	100				návštěv
1944	4				
1945 - 1949		muzeum uzavřeno			
1950	1196	7	642		
1951	511	2	176		
1952	743	4	376		
1953	444	1	122		
1954	541	4	152	481,20	
1955	1405				
1956	887			666,60	
1957	994				
1958	683	5	6	587,80	
1959	577			365,45	
1960	1295				
1961	1018	7	13	444,50	
1962	2010	12	37	603,70	
1963	1211	4	28		
1964	1010	4	21	444,-	
1965	2218	13	43		
1966	1132				
1967		pro veřejnost uzavřeno			jen ohl. zájezdy
	584	3	15	345,50	a školy
1968		muzeum uzavřeno			
1969		muzeum uzavřeno			pouze výstava
	246				betlémů
1970	1108	436	672	421,-	
1971		muzeum uzavřeno			pouze výstava
	650			2018,-	betlémů
1972	850				
1973 - 1992		muzeum uzavřeno			

3. Přehled návštěvnosti v letech 1934 - 1992.

Památce našich předků,
nám a budoucím pro poučení!

SLAVNOSTNÍ OTEVŘENÍ MUSEA

v Třešti koná se

v neděli dne 11. listopadu 1934

o půl 10. hod. dopol. ve velkém sále „Republiky".

POŘAD:

1. **Zahájení spolkovým předsedou R. Krebsem.**
2. Al. Hnilička: **„Vznešenost"** - chorální předehra (z hudeb. časopisu „Varyto") hraje OHS.
3. **Proslov.** Jan Liška.
4. Václav Hořalka: **Mé domovině** - romance pro klavír, hraje A. Pivný.
5. Recitace: Matěj Kneisl: **„Na rozloučenou"** sl. Hela Dušejovská.
6. Dr. Josef Zubatý: **Moravské lidové písně** (z hud. časop. „Varyto").

J. Jiříček:
a) Svítila mě hvězda . .
b) I šly tři panny . . .
c) U Dunaja u Prešpurka

Moravské lidové písně:
a) Povězte, povězte . .
b) Mamulenko moja . .
c) Ach co je . . . . . .

Zpívá koncertní pěvkyně profesorka hudeb. školy v Jihlavě **sl. LIBUŠE KREJČOVÁ.** U klavíru Alois Pivný.

7. Jan Švarc: **„Pochod třešťských hasičů"** hraje O.H.S.
8. **Doslov.**
9. **Hymna.**

Program tvoří jednak díla našich rodáků, jednak je vyňat z hudebního časopisu „Varyto", vydávaného býv. zdejším učitelem Em. Binkem.

Režijní příspěvek Kč 1·- - nezaměstnaní mají vstup volný.

Knihtiskárna Karel Rejnek, Třešť

4. Plakát ke slavnostnímu otevření muzea v Třešti.

Historische Entwicklung und Tätigkeit des Museums in Třešť

Dana Nováková

Der Beitrag "Historische Entwicklung und Tätigkeit des Museums in Třešť" widmet Aufmerksamkeit diesem Museum von seiner Entstehung im Jahr 1934 bis zu der Gegenwart im Jahre 1992. In einigen Kapiteln beschäftigt sie sich mit der historischen Entwicklung, den Sammlungen und ihrem Schutz und ihrer Aufbewahrung, mit den Expositionen und Ausstellungen und den Präsentation des Museums. Hier werden auch die gleichzeitige Situation und Perspektive des Museums entworfen.

Vom Anfang bis zu der Gegenwart hatte dieses Museum viele Probleme mit Mangel an Geld, trotzdem wurde hier viel Arbeit gemacht, und auch die Sammlungen sind hier interessant. Zum Beispiel gibt es verschiedene historische Zunfdokumente, die Artikel von der früheren Erzeugung der Streichhölzer oder die Menge der Krippefiguren.

Zur Zeit ist das Museum in Třešť, das vom Museum Vysočina in Jihlava geleitet wird, mehr als 10 Jahre geschlossen. Es ist nötig, seine Tätigkeit bald zu erneuern, dass es wieder breiter Öffentlichkeit dienen kann. Leider auch jetzt hängt es von der Finanzfrage ab.

Adresa autorky:
PhDr. Dana Nováková, Muzeum Vysočiny, Masarykovo náměstí 55, Jihlava.